

IN MEMORIAM
PROF. DR MIROSLAV ĐORĐEVIĆ
1926 -2021

Uvek je nezahvalno pisati nekrologe. Čak možda nezahvalnije kada se pišu nekrolozi za nekoga ko je proživeo dug i lep život, kakav je proživeo profesor dr Miroslav Đorđević. Zašto? Pa zato što kad umre neko mlad i još iznenada, onda tuga i emocije, prosto izbiju u prvi plan i nekako se same izliju na papir na kojem se taj nekrolog piše, dok sa druge strane, kada umre čovek u 96. godini, kao što se to desilo sa profesorom Đorđevićem, onda tuga nekako odlazi u drugi plan, a u prvom planu je neka vrsta zadovoljstva što je živeo sa nama, što nas je mnogo čemu podučavao i što je doživeo mnogo toga lepog. Da oženi unuka, da mu taj unuk doktorira na Pravnom fakultetu, da dobije praunuku.

Sve u svemu, nije tuga u prvom planu kada je reč o smrti prof.dr Đorđevića, već je njegova smrt povod da se u zahuktalim vremenima današnjice za trenutak zaustavimo i podsetimo kako je živeo i radio profesor Miroslav Đorđević, čiju će mu sliku od sada gledati u sobi "slavnih", u zbornici Pravnog fakulteta, uvek kada budemo prisustvovali nekoj odbrani neke doktorske teze, kao što je i on januara 1963. godine odbranio svoju doktorsku tezu sa temom: "Krivična odgovornost pravnih lica za privredne prestupe". Đorđević je upravo bio taj koji je uvodio u pravni sistem Jugoslavije, odnosno prvi pisao o temi krivične odgovornosti pravnih lica, a zbog čega je, između ostalog, on bio vrlo uvažavan na teritoriji čitave bivše Jugoslavije.

U tom smislu je profesor Đorđević, držao predavanja na univerzitetima širom Jugoslavije, u Zagrebu, Sarajevu, Skoplju, Banjaluci, Mostaru, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu i Prištini, ali isto tako i u Parizu, Moskvi, Varšavi, Pragu, Budimpešti, Krakovu, Poznanju i Pečuju.

Profesor Đorđević je, osim što je bio šef katedre za krivično pravo, bio i Dekan Pravnog fakulteta u Beogradu, a bio je aktivan i Udruženju za krivično pravo Jugoslavije, u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja i u Naučnom društvu Srbije. Njegova uloga u radu i razvoju Kopaoničke škole prirodnog prava, tzv. Heksagona prirodnog prava je svakako vrlo značajna. Od samog početka, pa do kraja svog života, bio je vrlo aktivan u radu Kopaoničke škole i kao autor članaka i kao urednik sekcije „pravo na život“.

Možda nije dovoljno poznato, ali profesor Đorđević je studirao i Filozofiju i taman kada se upisao na treću godinu fakulteta, on se bio zaposlio na Pravnom fakultetu u Beogradu. Tada je važno pravilo da onaj koji je u radnom odnosu, da taj ne može istovremeno i da studira neki drugi fakultet, tako da je Đorđević napustio Filozofski fakultet. Imajući u vidu šta i koliko je postigao kao pravnik i profesor na Pravnom fakultetu, može se reći da je profesor Đorđević učinio pravu stvar. Ali, sa druge strane, studiranje filozofije, njemu je svakako pomoglo da razvije specifičan analitičko-dogmatski pristup izučavanju krivičnog prava, u čemu je bio gotovo nenadmašan.

Bio je predsednik Udruženja za krivično pravo i kriminologiju Srbije, član predsedništva i jedan od osnivača „Jugoslovenskog udruženja za medicinsko pravo“, član redakcije „Anala Pravnog fakulteta u Beogradu“, „Jugoslovenske revije za kriminologiju i krivično pravo“, „Zbornika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja“, član redakcije „Arhiva za pravne i društvene nauke“, „Opšte enciklopedije prava“, član uređivačkog odbora biblioteke „Klasici jugoslovenskog prava“.

Van fakulteta je bio predsednik Saveznog stručnog saveta za pravosuđe, član Republičkog komiteta za zakonodavstvo SR Srbije, predsednik komisija i radnih grupa za izradu Krivičnog zakona SR Srbije, Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakona SFRJ, Krivičnog zakonika Srbije, Zakona o privrednim prestupima, Zakona prekršajima itd. To sve govori da je naučni ugled i autoritet profesora Đorđevića bio sasvim nesporan izvan Pravnog fakulteta.

Međutim, njegov ugled i poštovanje koje je uživao na samom fakultetu su bili još i veći. Nije važio za blagog profesora, onog kod kojeg se, kako to studenti vole da kažu, „moglo pasti samo sa stolice“. Procenat prolaznosti, odnosno padanja na ispitima kod njega su bili isti kao i kod drugih profesora krivičnog prava, ali profesor Đorđević nikada nije uvredio nijednog studenta, uvek je imao dovoljno razumevanja i strpljenja sa njima, pa čak i onda kada bi ih obarao na ispitu, kada bi im pokazao šta i koliko ne znaju, odnosno šta i koliko još moraju da nauče. Studenti su tu njegovu osobinu cenili. Lepa reč gvozdена vrata otvara, a lepa reč je, kada je u pitanju profesor Đorđević i studenti, bila i u tome da se studenti uopšte nisu ljutili kada bi pali na ispitu kod profesora Đorđevića. Imao je strpljenja i razumevanja i za sve druge ljude, pa i za svoje kolege druge profesore, što danas u vremenima ne male (profesorske) sujete nekome može zvučati začuđujuće, ali u dugačkoj i bogatoj karijeri, nije zabeležen slučaj da se sa nekim posvađao ili makar rekao neku grubu reč. Za jedan ljudski život, za jednu profesorsku karijeru to može ponekad biti i značajnije od svih radova koje je napisao, a napisao ih je. Nekoliko udžbenika, nekoliko komentara zakona, preko 170 naučnih članaka i možda pre svega treba istaći njegov praktikum za krivično pravo, koji je bio nezaobilazan ne samo za polaganje ispita iz krivičnog prava, već i za sve one koji su kasnije radili u praksi. Taj praktikum nije bio samo zbornik sudskih odluka iz sudske prakse. Profesor Đorđević je često smišljao različite situacije i onda ih podvrgavao minucioznim analizama.

Možda bi neko od onih koji danas „besomučno“ objavljuju članke i „jure za bodovima“, mogao reći kako broj od 170 članaka i nije baš preveliki, ali, profesor Đorđević se dosledno držao svojih principa: „ne više od tri, eventualno četiri članka godišnje“. To da se ne objavljuju isti radovi dva ili više puta, to da se ne potpisuje pod radove drugih autora – koautora, to je u tim vremenima bilo pravilo od kojeg se nije odstupalo, a naročito ne kada je reč o profesoru Miroslavu Đorđeviću. Zbog toga su se njegovi radovi, članci zaista i čitali i analizirali, što danas i nije baš slučaj kod novih autora, da ne kažemo skribomana. Ja lično se gotovo nikada nisam potpisao ispod imena nekog drugog kolega, koautora i nisam nikada jedan rad u različitim časopisima objavljivao dva ili više puta, pa ipak žao mi je što ga nisam više poslušao da ne pišem više od tri do četiri članka godišnje. Napisao bih svakako manje, ali kvalitetnije. No, takva su vremena danas kada vas pritiskaju sa svih strana da što više

pišete i objavljujete. Verovatno i zbog toga danas više i nema takvih „legendi“ i „asova“ Pravnog fakulteta, kao što su bili Konstantinović, Bartoš, Gams. Jedan od takvih koji će se pamtili biće svakako i profesor Miroslav Đorđević.

Tih dana kada sam pisao ovaj nekrolog za mog teču, za profesora Đorđevića, potpisivao sam i jedan izveštaj za izbor jedne osobe u najviše naučno-nastavno zvanje. Ponovo sam se podsetio te procedure i zapitao: „Bože šta je to? Sve sami brojevi koji ništa ne znače i ništa ne govore o tome ko je i kakva je ta osoba, je li kvalitetna, je li vredna, je li dobra?“ A jeste i dobra i kvalitetna, ali to se iz izveštaja ne vidi. Sve se danas svodi na broj, na brojčane izraze. I kada se upisujete u školu i kada se lečite i kada vam eventualno sude. Od brojki se ne vidi suština nečijeg života, nečije ljudskosti. A za sagledavanje suštine života profesora Đorđevića, možda bi pre svega ovde trebalo imati u vidu nekoliko pouka - poruka u stihu, koje je svom unuku, takođe Miroslavu Đorđeviću, profesor napisao pred kraj života. „Kad si razočaran i kivan na ljude/malo se primiri – dobro će da bude./Ishitreno nemoj nikome da pretiš/niti da se zbog gneva vrlo brzo svetiš./Kako da postupiš baš po pravoj meri,/jutro je mudrije uvek od večeri.“ Te pouke i poruke su nema sumnje dobre, ali osim toga one govore i o čoveku koji ih je napisao. Više nego svi članci koje je napisao, više nego sve funkcije koje je obavljao i više nego ovaj nekrolog koji mu je posvećen.

Dr Jovan Ćirić
Ustavni sud Srbije